

Eesti Arhiiv Vancouveris (EAV)

Teas Tanner

Kanada Eesti Uuringute Arendamise Selts

Vancouveri Eesti Seltsi Raamatukogu

Vaade tagasi

Esimene Vancouveri Eesti Seltsi raamatukogu asutati oktoobris 1952, kui Seltsi esimeheks oli L. Sööt. Hooldajaks nimetati Johannes Sikkal, kes pakkus raamatukogu jaoks ruumi oma majas. Evald Ummelas valmistas sobiva raamatukapi. Esimesed raamatud annetas J. Sikkal. Algkogule tuli veel juurde raamatuid mitmelt kaasmaalasel ja seltsi poolt ostetud köiteid.

Hiljem moodustati raamatukogu toimkond, kes pidas läbirääkimisi Kiriku Fondi juhatusel kohase ruumi saamiseks valmiva Meie Kodu allkorrusel. Detsembri algul 1965 tuli teade Kiriku Fondilt, et “raamatariulite jaoks on varutud kõige ilusam ruum allkorral”.

Enne riiulitele asetamist liigitasid Herta Laanela ja Adele Unt kõik raamatud (abiks oli ka “väike neiu Kaljur”). Ametlik avamistseremoonia peeti oktoobris 1966. Sellest kirjutab Evald Sõerd “Läänekaare Postipoisis” (1966, nr 28):

“Võrdlemisi arvukas kaasmaalaste pere kogunes pärast pühapäevast, 2. okt. jumalateenistust Eesti Kiriku allruumi, et osa võtta Seltsi raamatukogu avamistalitusest. Sündmuse märgiks oli seks puhuks üle raamatukogu ukse diagonaalselt tõmmatud siidist pael. V.E.S.-i esimees K. Pae, asudes ukse juures, lausus tervitussõnu kokkutulnuile ja andis lühida ülevaate raamatukogu saamisest. Selle põhivaraks on olnud raamatute annetused seltsi liikmetelt, kelledest tuleb eriti esile tõsta perekondi Tambek, Siider, Noor, Kalbus ja Past. Lisaks neile on seltsi juhatuste poolt juurde ostetud kirjavara. Avaldades lootust, et eesti raamat paguluses kannab edasi meie rahvuslikku kultuuri ja et eestikeelne raamat leiab tee ka meie noorte hulka ning soovides raamatukogu elavat kasutamist, lõikas ta läbi ust siduva lindi, kuulutades seega raamatukogu avatuks.

Järgnevas kõneles Eesti Kirjanike Kooperatiivi kohalik esindaja hr. Kusto Pikker, kes rõhutas eriti emakeelse raamatu lugemist paguluses. Eestluse püsimine paguluses on tihedalt seotud meie emakeelse kirjanduse ilmunisega ja selle lugemisega. Muulased imestavad meie rikkalikku kirjavara, mis ilmunud paguluses, võrreldes meie rahvakillu suurusega. Meie endi hulgas aga võtab maad loidus nii raamatute tellimise kui lugemise alal. Vabandatakse ajapuuduse ja muuga ning lubatakse seda teha siis, kui minnakse pensionile. Kas aga eesti raamat siis üldse enam ilmub, kui olukord niisugusena edasi kestab? Kõneleja kutsus rahvast üles sügavamalt mõtlema selles küsimuses ja tõsisemalt võtma raamatute tellimist.

Lühidalt võttis veel sõna raamatukogu korraldaja pr. H. Laanela, tänades kõiki, kes oma panusega on kaasa aidanud korraldustöödele ja andes seletust raamatukogu rakendusest. Sõnavõttude lõppedes oli koosolijail võimalust lähemalt tutvuneda raamatukogu ruumidega ja selle sisustusega, mis üldiselt koos väljapandud piltidega jättis meeldiva mulje. Jääb vaid soovida, et raamatute annetused ei lõpe, vaid uut hoogu võtaks. Nüüd on olemas koht, kuhu omi raamatuid võivad talletada need, kes neid enam ei vaja”.

Raamatukogu aastatel 1965–2006

Raamatukogu hooldajateks on olnud: 1965–1983 Herta Laanela, 1984–1987 Helma Joasalu, 1988–1991 Imbi Weemees, 1992–1996 Herta Laanela, 1996–2002 Lembit Jõemägi, 2002–2006 Vello Püss ja Mare Tutti.

2006. aasta märtsikuu seisuga on raamatuid kogus 2180. Umbes kolmveerand neist on annetatud, ülejäänud ostetud Vancouveri Eesti Seltsi rahadega. Raamatukogul endal on tagasihoidlik kassa, mille tulud laekuvad trahvidest ja raamatute müügist. Trahve kogutakse üle laenusaja peetud raamatutelt (tavaline tähtaeg on neli nädalat). Üleliigselt (rohkem kui 2 köidet samast raamatust) annetatud raamatud pannakse müüki. Raamatukogu kassa rahadega ostetakse vajalikke tarbeid ja on muretsetud ka mõned raamatud.

Viimase viie aasta jooksul on saadetud 80 kastitait raamatuid raamatukogudele Eestis. Need raamatud on saadud vanemate inimeste ja ka surma läbi lahkunute isiklike raamatukogude likvideerimisest. Saatekulud on katnud kohalikud Rotary klubid.

“Eesti Elu” on ainus tellitud ajaleht raamatukogus. Teisi ajalehti ja ajakirju annetakse ebaregulaarselt. Raamatud on kataloogitud kaartidele ja on peamiselt eesti keeles, ingliskeelseid on 120 köidet. Suurem osa raamatutest on ilukirjandus, 20% kogust teatmekirjandus.

Raamatukogu on avatud pühapäeviti kell 12.00–13.30, esmaspäeviti 20.00–21.30 ja igal teisel kolmapäeval 11.30–13.30. Kaks hooldajat hoolitsevad raamatukogu tegevuse eest vabatahtlikkuse alusel.

Eesti Arhiiv Vancouveris

Miks just arhiiv?

Mõte asutada Vancouveris oma arhiiv, mis koguks materjali eestlaste elu-olu kohta, tekkis esimest korda umbes parkümmend aastat tagasi kaheksakümnendate aastate keskel. Omaaegne 2500 liikmeline Teise maailmasõja järgne pagulaste/immigrantide jõuline eesti kogukond Kanada läänerannikul oli ilmselgelt vananemas ja arvult kahanemas, noorem põlvkond aga hakkas end järjest enam identifitseerima Kanada ühiskonnaga. Nii võttis 1990. aastate lõpus tasapisi ilmet mõtte luua Kanada lääneranniku eesti kogukonnale oma arhiiv.

Aastal 2000 otsustas Kanada Eesti Uuringute Arendamise Selts (*Society for the Advancement of Estonian Studies in Canada, SAESC*) kokkuleppel Vancouveri Eesti Seltsiga (*Vancouver Estonian Society, VES*) asutada vabatahtlikkuse alusel tegutsev mittetulundusühing Eesti Arhiiv Vancouveris (*Estonian Archives in Vancouver, EAV*). Põhikiri ja selleks vajalik juriidiline dokumentatsioon oli valmis 2005. aasta sügiseks. Materjalide vastuvõtmise protseduuri reeglid peaksid valmima 2006. aastal. EAV on seega alles kujunemisjärgus.

Volitused ja eesmärk

EAV on volitatud koguma, hoidma ja säilitama Eesti päritolu üksikisikute ja nende järglaste ning Eesti organisatsioonide ning ettevõtete seotud materjale Briti Columbias, et materjal ei häviks ja säiliks tulevastele uurijatele. EAV eesmärk on selle tagamine vastavalt Briti Columbia Arhiivide Liidu (*Archives Association of British Columbia*) 1999. aasta „Väikearhiivide juhendi” („Manual for Small Archives”) arhiivinduslikele põhimõtetele.

Asukoht ja võimalused

Kanada Eesti Uuringute Arendamise Selts (SAESC) koos Vancouveri Eesti Kiriku Fondiga (*Estonian Church Foundation in Vancouver, ECFV*) otsustas majutada arhiivi Vancouveri eestlaste peamisse kokkusaamispaika Meie Kodu hoonesse, mille omanik Vancouveri Eesti kogukond oli ehitanud 1970. aastate algul. Arhiivi ruumide rendikulud katab SAESC.

Arhiivi käsutuses on Meie Kodu 13 m² suurune akendeta õhupuhastusseadmega varustatud kuid küttesüsteemita ruum. Hoidlas on eesti kogukonna ühe liikme annetuse

suur tulekindel kapp ja kolm klaasustega kappi, töölaud ning umbes 30 meetrit metallriiuleid arhiivikarpidele, mis on ostetud SAESC vahenditega.

Sisu

Praeguseks on arhiivi kogunenud materjal, mis on seotud eestlaste eluga Briti Columbias. Näiteks on olemas Meie Kodu ehitusplaanid, filmimaterjal maja ehitamisest, nurgakivi paigaldamisest ja avamistseremooniast; erakogu eesti kogukonna seltskondlike ürituste must-valgetest ja värvifilmidest ning slaididest; meie vanemate elanikega Eesti iseseisvumise eel tehtud intervjuude helisalvestised; fotoalbumid, maalid ja trofeed; paljude kohalike Eesti organisatsioonide nagu VES, SAESC ja Vancouveri Eesti Vanemate Kodanike Seltsi (*Estonian Senior Citizen Association of Vancouver, ESCAV*) arhiivdokumendid; täielik kogu kohaliku Eesti infolehe „Läänekaare Postipoiss“ numbritest.

Siinkohal tuleb märkida, et seni puudub EAV kogus materjal eestlastest Briti Columbias enne Teist maailmasõda, materjale pole isegi mitte konradmiral Johan Pitkast.

Tulevikust

Peamine küsimus: kas meil, meie praeguses olukorras tuleks olla pigem arhiiv või muuseum? Ehk täpsemalt - mis on nende mõlema eripära ja kuhu tõmmata eraldusjoon? Seega on meid nõutuks teinud probleem: mida arhiivi vastu võtta. Seni pole me ise selles küsimuses selgusele jõudnud ja nõnda oleme vastu võtnud enam-vähem kõik, mis meile toodud, alates isiklikest dokumentidest ja perekondlikest fotoalbumitest kuni perekonna reliikviateni (näiteks Eestist pärit vanavanaema vokitatas, eesti tähestikuga kirjutusmasin, kannel jm).

Järelikult on selge, et meil on Vancouveris vaja professionaalset arhiivinduslikku ja haldusalast nõustamist, et arhiiv esmalt üles ehitada ja seejärel tagada hõlbus juurdepääs uurijatele ka mujal maailmas. Selleks me täna siin olemegi – et teie kogemustest õppida!

Siinne aktiivne eesti kogukond on praeguseks kahanenud 350 inimeseni ja me tunneme end oma kauges asupaigas Kanada Vaikse ookeani äärsel rannikul mõnevõrra isoleerituna. Seoses sellega arvame, et tuleks välja töötada interneti vahendusel ülemaailmne suhtlemisvõrk, mida oleks hõlbus kasutada ja mis abistaks ning võimaldaks vahetada arhiivindusalaseid mõtteid. Arvan, et sinne konverents on tõhus samm selles suunas.

Inglise keelest tõlkinud Anne Lange